

Institutt for lærerutdanning og skoleforskning,
 Universitetet i Oslo
 RETKOM2104, 23. mars 2011

sanne oppfatninger [...] blir til kunnskaper når de er vekket av spørsmål

- *Sokrates*

SKRIV1101

www.skrivekurs.uio.no

∞ Retorikk+logikk ∞

Logisk tvang (slutning) – Aristoteles' **motsigelsesfri** syllogisme:

Generelt premiss (oversetning):	Alle X er Y
Spesielt premiss (undersetning):	Z er X
Konklusjon:	Z er Y

[hvis alle mennesker er dødelige og Sokrates er et menneske så må Sokrates være dødelig]

Enhver **sak** har **to** sider
 - *Protagoras*

k.h.flyum@iis.uio.no

Kontradiksjonsprinsippet

Selv Motsigelse er ikke bare *usant*, men attpåtil latterlig og dermed *uklokt* tullprat. Dessuten blir sjelen *sunnere* av å jakte på selv motsigelser - for da blir den både *styrket* og *renset* (jf. for eks. Platons *Euthydemos*).

Hovedkilden til *kontradiksjonsprinsippet* er Aristoteles *Metafysikk* (bok IV). Der finnes det i tre formuleringer:

Om tingene: “[...] the same attribute cannot at the same time belong and not belong to the same subject in the same respect [...]” (1005b 19-20)

Om tankene: “For it is impossible for any one to believe the same thing to be and not to be [...]” (1005b 23-24)

Om tegnene: “[...] the most indisputable of all beliefs is that contradictory statements are not at the same time true [...]” (1011b 13-14)

Retorikkfaglig sett er motsigelsesfri tale:

1. **Sannere**, og dermed lettere å forsvare
2. **Klokere**, fordi den vekker mer troverdighet
3. **Sunnere**, fordi jakten på selv motsigelser *prøver* (tester) argumentenes forutsetning og konsekvens

Dermed må god retorikk også motvirke selv motsigelse!

J. E. Kjeldsen: *Retorikk i vår tid*

2. utgave kap. 7-8, s. 151-192

www.skrivekurs.uio.no

7. *Topoi og loci* (topografien)

Argumentasjon forutsetter en *felles grunn (doxa)*

- a) Strukturelle *topoi*
(huske- og spørrelister, og disposisjoner)
- b) Formelle *topoi*
(slutningsmønstre; inferensmønstre)
- c) *Loci communes* (for-dommene;
faste talemåter og allmenne synspunkt)

8. *Logikk, enthymem og argumentasjon*

- a) Toulmins modell, -kjede, -hierarki
- b) modellens prosedyre er feltuavhengig,
mens *relevanskriteriene* er feltavhengige
- c) ~~Argumentasjon er handling, ikke tekst!~~

k.h.flyum@iis.uio.no

Argumentasjonsteori?

Det finnes 3 hittil uløste problem innen de formal-analytiske teoriene om argumentasjon, og disse problemene ligner mistenkelig på noen helt vanlige utfordringer for elever og lærere i skolehverdagen:

1. ***allmennsetningene (generelle premiss)***
(\approx elevene *generaliserer* i hytt og vær, og gjør ofte argumentasjonen sin helt avhengig av slike tvilsomme generaliseringer)
2. ***relevanskriteriene (topoi)***
(\approx elevene har problem med å skille mellom *relevante* og *irrelevante* argument, og vil for eksempel gjerne ha emnelister (= *topikker*) over *hva som skal være med* i oppgavebesvarelsen)
3. ***den felles grunn (doxa)***
(\approx elevene har problem med å beregne mottakeres varierende *kunnskaps-* og *verdi-forutsetninger*, og å se *motargument*)

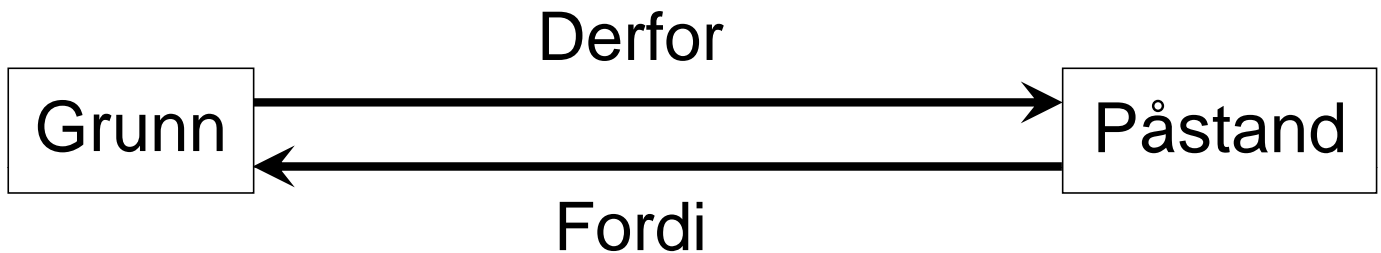
Hittil har ingen funnet noen allmenngyldig formal løsning på disse tre problemene; *dermed er vi helt avhengige av å kjenne koden/læreboka i detalj!*

Argument \neq argumentasjon

Viten skapes ved å svare på spørsmål

Argumentasjonsteori forutsetter at det finnes svar i form av enkelt begrunnede påstander (*enthymémer*):

... men den gang ei ...

For når et *argument* er presentert, kan det alltid *prøves* (testes) med spørsmål og innvendinger:

- ✓ *Spørsmål*
- ✓ *Benektelse*
- ✓ *Motpåstand*

NB! Chaim Perelmans begrep *dissosiasjon*:

en analytisk figur som oppretter et skille mellom det *åpenbare* og det *egentlige*. Dermed blir meningen i saksfeltet reorganisert i et verdihierarki; ved at det *åpenbare* reduseres til det *tilsynelatende*, og det *egentlige* opphøyes til det *Sanne*.

Fra syllogisme til enthymem

Aristoteles' syllogisme er, i kraft av kontradiksjonsprinsippet, en logisk tvingende slutning, som han forresten ser ut til å ha vært svært stolt av å ha beskrevet:

Generelt premiss (oversetning):	Alle X er Y
Spesielt premiss (undersetning):	Z er X
Konklusjon:	Z er Y

alle mennesker er dødelige
Sokrates er et menneske
Sokrates er dødelig

Når han senere skal beskrive alminnelige begrunnelser i sin *Retorikk* bruker han den motsigelsesfri syllogismen som en sikker grunn, og beskriver mer vanlige begrunnelser som "ufullstendige syllogismer" der noe er utelatt (fordi det blir tatt for gitt → *doxa*).

Syllogismen ovenfor gir tre mulige slike *enthymem*:

1. Sokrates er et menneske, og derfor er han dødelig	Det generelle premisset er utelatt
2. Sokrates er dødelig fordi alle mennesker er dødelige	Det spesielle premisset er utelatt
3. Sokrates er et menneske, og alle mennesker er dødelige	Konklusjonen er utelatt

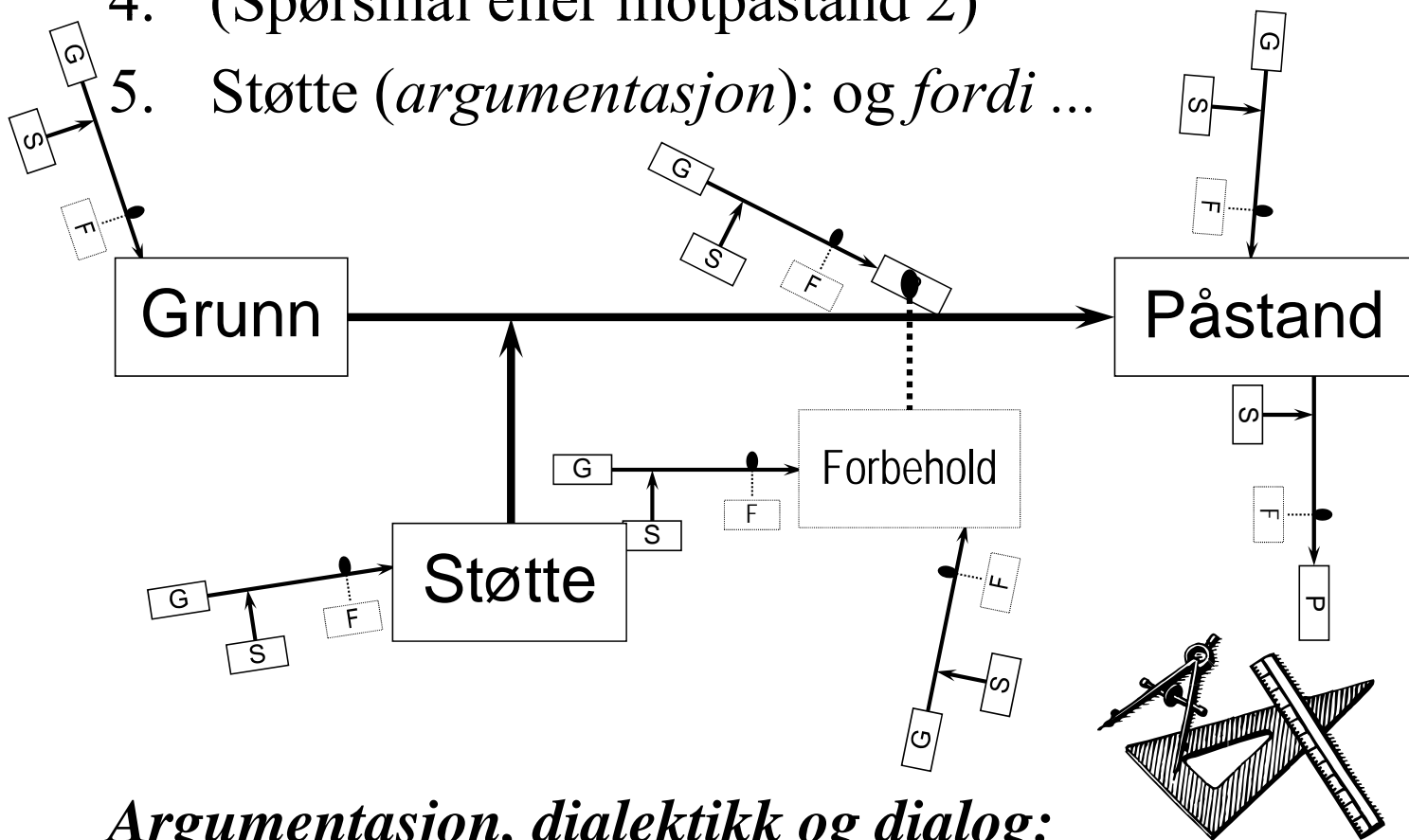

Argumentasjon

Aristoteles & Toulmin-modellen

* Foranledning: problem, spørsmål, *stasis*, *exigence*

1. Påstand (*svar, standpunkt, synspunkt, ytring*)
2. Spørsmål eller motpåstand 1 (*dissosiasjon*)
3. Grunn (*argument*): Jo, *fordi* ...
4. (Spørsmål eller motpåstand 2)
5. Støtte (*argumentasjon*): og *fordi* ...

Argumentasjon, dialektikk og dialog:

All argumentasjon må nødvendigvis være *dialektisk*, fordi den forutsetter at det alltid vil kunne reises nye spørsmål til ethvert svar, og *dialogisk* fordi den alltid foregriper mulige innvendinger og innrømmelser.

Tvilsspørsmålene

kritikk/dialektikk: spørrelekens regler

Sokrates sier til Menon,
(om at kunnskap + mandighet = sant):

[...] sanne oppfatninger [...] blir til kunnskaper når de er vekket av spørsmål [...] Hvis vi mener at vi bør undersøke det vi ikke vet, så blir vi bedre, mandigere og mindre late enn om vi mener at vi verken er i stand til å finne eller trenger å undersøke det vi ikke har kunnskap om.

- Platon: *Menon*, 86 b-c

Sokrates, til Protagoras (om spillereglene):

S: *[...] kutt opp svarene for meg, og gjør dem kortere så jeg kan greie å følge dem. [...]*

P: *Så kort som **jeg** mener det er nødvendig for å svare hver gang jeg svarer deg, eller som **du** mener?*

- Platon: *Protagoras* 334 d

Sokrates, til tvetalerne Euthydemos og Dionosydoros,
(om skamvett og spilleregler):

Dette er bare læringens lekestadium [...] (278b)

[...] det er neppe så lurt å drive denne formen for samtale i nærvær av mange mennesker. [...] Nei, helst bør dere snakke sammen i enerom dere to; hvis andre skal være til stede, bør det bare være mot betaling.

- Platon: *Euthydemos* 304 a

Aristoteles, nå som *skapsofist*

[Om ansvar:]

Det som gjør retorikken nyttig, er [...] at sannhet og rettferdighet naturlig er sterkere enn sine motsetninger, så dersom det blir felt dommer som er i strid med det som er tilbørlig, må dette nødvendigvis skyldes at sannhetens og rettferdighetens talsmenn ikke er dyktige nok. Denne utilstrekkeligheten er kritikkverdig.

✓ Aristoteles: *Retorikk*, 1355a12

[Om forberedelse (*lek*) versus utøvelse (*alvor*):]

[...] Dessuten må vi være i stand til å argumentere for det motsatte syn [...], ikke for å gå inn for begge syn (vi skal jo ikke overtale noen til det som er forkastelig), men for å få en full forståelse av sakens stilling, og for å kunne imøtegå en annen taler som argumenterer på urettmessig vis.

✓ Aristoteles: *Retorikk*, 1355a12

[er syllogismen og motsigelsesforbudet rett og slett Aristoteles endevending av det sofistiske tvetaleriet?]

1. Er alle mennesker dødelige?
2. Er Sokrates et menneske?
3. *I så fall er han vel også dødelig?*

Om *definisjoner* og *domene*

Quintilians stasislære:

faktum, definisjon, kvalitet, jurisdiksjon/domene

1. **E. Schiappa:** Analyzing Argumentative Discourse from a Rhetorical Perspective: Defining 'Person' and 'Human Life' in Constitutional Disputes Over Abortion. *Argumentation* 2000
 - a) I USA er så å si all argumentasjonsteori retorisk
 - b) Eksempel:
en retorisk analyse av utviklingen av *definisjoner* i USAs høyesterett knyttet til abortsaken (fra essensialistisk til pragmatisk)

2. **C. Kock:** Choice is Not True or False: The Domain of Rhetorical Argumentation. *Argumentation* 2009
 - a) Argumetasjonsteoretikerne har mer igjen å lære av retorikerne
 - b) Eksempler:
Johnson, pragmadialektikerne, Tindale
 - c) Løsningen er *domene*avgrensningen: retorisk argumentasjon er argumentasjon om *det som kan være annerledes* (det vil si *valg*)

De 10 pragmadialektiske bud

~ argumentasjons-etikk ~

FRANS H. VAN EEMEREN / ROB GROOTENDORST
A Systematic Theory of Argumentation, (2004) 190-96

www.skrivekurs.uio.no

Ten commandments for reasonable discussants [...]

Commandment 1 of the code of conduct is the **freedom rule**: Discussants may not prevent each other from advancing standpoints or from calling standpoints into question. [...]

Commandment 2 is the **obligation-to-defend rule**: Discussants who advance a standpoint may not refuse to defend this standpoint when requested to do so. [...]

Commandment 3 is the **standpoint rule**: Attacks on standpoints may not bear on a standpoint that has not actually been put forward by the other party. [...]

Commandment 4 is the **relevance rule**: Standpoints may not be defended by non-argumentation or argumentation that is not relevant to the standpoint. [...]

Commandment 5 is the **unexpressed-premise rule**: Discussants may not falsely attribute unexpressed premises to the other party, nor disown responsibility for their own unexpressed premises. [...]

Commandment 6 is the **starting-point rule**: Discussants may not falsely present something as an accepted starting point or falsely deny that something is an accepted starting point. [...]

Commandment 7 is the **validity rule**: Reasoning that in an argumentation is presented as formally conclusive may not be invalid in a logical sense. [...]

Commandment 8 is the **argument scheme rule**: Standpoints may not be regarded as conclusively defended by argumentation that is not presented as based on formally conclusive reasoning if the defense does not take place by means of appropriate argument schemes that are applied correctly. [...]

Commandment 9, bearing on the concluding stage, is the **concluding rule**: Inconclusive defenses of standpoints may not lead to maintaining these standpoints, and conclusive defenses of standpoints may not lead to maintaining expressions of doubt concerning these standpoints. [...]

Commandment 10 is the general **language use rule**: Discussants may not use any formulations that are insufficiently clear or confusingly ambiguous, and they may not deliberately misinterpret the other party's formulations. [...]

k.h.flyum@iis.uio.no

© Karl Henrik Flyum, mars 2011

Topoi: emner og fag

~ retorikkens innholdslære ~

- ✓ Til enhver sak hører et sett gyldige emner; *topoi*. I tradisjonen etter Platon skilles det mellom allmenn mening og faglig prøvet viten (*doxa* og *epistème*). Doxa er et reservoar av allminnelige antakelser, og dermed en rik kilde til allmenn-setninger.
- ✓ Fellesstedet (allmenningen):
locus communis (*koinos topos*)
 1. Synonym for allmenne *heuristiske* *topoi*
 2. Et kort slagferdig uttrykk eller munnhell
 3. For-øvelsen *locus communis*,
(→ *progymnasmata*)
- ✓ Nærområde og særskilte felt (lokalkunnskap):
(*idioi topoi*)
fortid: rett & galt, **samtid**: godt & ondt, **framtid**: nyttig & unyttig

NB! Fortellinger er en rik og føyelig kilde til *topoi*: til *likhets*-, *årsaks*- og *nærhets*forbindelser

- ⚡ Det er dessuten mulig å danne *topikker* for ulike emner empirisk-induktivt, for eksempel ved å analysere eksemplariske tekster!

Exemplum, *paradeigma*

~ *retorisk induksjon* ~

Eksempel er:

generalisering: å anføre et enkelt tilfelle som argument for noe mer generelt.

Tre hovedtyper:

1) *forbilder*, 2) *normaleksemppler* og 3) *skrekkeksemppler*

Bruk av enkle eksempel virker på tre viktige måter:

1. Eksemplet *beviser* en mulighet
2. Eksemplet *fortrenger* andre muligheter
3. Eksemplet *generaliseres* spontant

... og de er først av to (*senere tre*) klasser:

1. Fiktive / litterære
2. Reelle / historiske
3. (*Autoritative (x: anonymiserte kilder)*)

Eksempel kan ellers være så mangt; de kan (for eks.) være *narrative, metaforiske, metonymiske, analogiske* ...

... og en lærer kan gjerne bruke en bunke utvalgte eksempel som målestokk (*kanon*) for elevenes arbeid.

Alkidamas om tale vs. skrift

Det er slett ikke så lett å lære seg å argumentere godt, *særlig ikke* på stående fot. Kanskje er improvisert tale vel så verdifullt som gjennomarbeidet skrift, slik Alkidamas mente:

3. To speak extemporaneously, and appropriately to the occasion, to be quick with arguments, and not to be at a loss for a word, to meet the situation successfully, [...] such ability is rare, and is the result of no ordinary training.
4. On the contrary, to write after long premeditation, and to revise at leisure, comparing the writings of previous Sophists, and from many sources to assemble thoughts on the same subject, and to imitate felicities cleverly spoken, to revise privately some matters on the advice of laymen and to alter and expunge other parts as a result of repeated and careful excogitation, verily, this is an easy matter even for the untutored.

Se s. 91 i Hook, L. V. 1919. Alcidamas versus Isocrates; The Spoken versus the Written Word. *The Classical Weekly*, 12(12), 89-94.

Tre former for sann beskrivelse

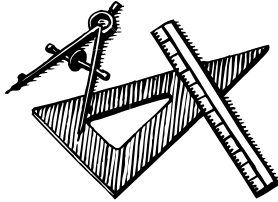
~ hvor sant, på en skala? ~

- ✓ Beskrevet på den *beste* måten; sammenlignet med andre beskrivelser

→ *dialektisk sannhet*
(Sokrates †399)

- ✓ Beskrevet på en *gyldig* måte; presis, klar og uten selvmotsigelser

→ *analytisk sannhet*
(Aristoteles †322)

- ✓ Beskrevet på en måte som *stemmer* med virkeligheten; som representerer kunnskapsobjektet i et dokument

→ *empirisk sannhet*
(Francis Bacon †1626)

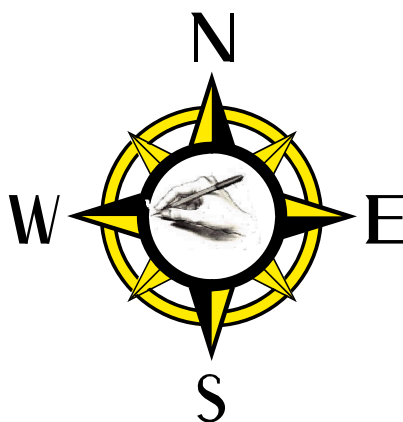
*Retorikk og politikk arbeider først og fremst med **stridsspørsmål**, mens filosofi, teologi og vitenskap først og fremst arbeider med **tvilsspørsmål** – likevel blander disse arbeidsmåtene seg veldig fort og tett sammen.*

Vitenskapenes vendekrets

~ en vitenskapsretorisk topologi ~

www.skrivekurs.uio.no

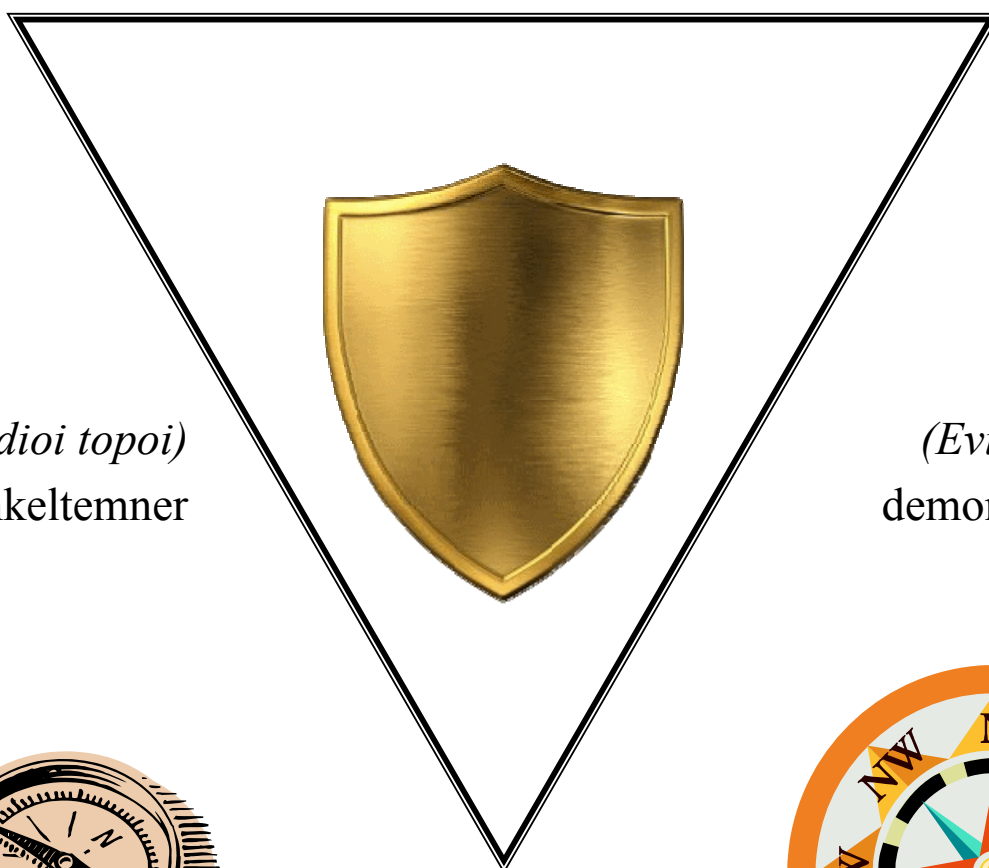

(Koinoi topoi)

allmenne emner

Dialektisk
vurdering
[abduksjon]

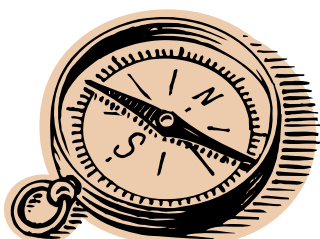
Analytisk
analyse
[deduksjon]

(Idioi topoi)
enkeltemner

(Evidentiae)
demonstrasjoner

Empirisk
erfaring
[induksjon]

k.h.flyum@iis.uio.no

© Karl Henrik Flyum, mars 2011

Hva er problemet?

noen hypoteser & spørsmål

www.skrivekurs.uio.no

- ✓ *Drøfting og argumentasjon* er svært mangfoldige kunster, som først kommer til sin rett på et godt modnet nivå i hierarkiet av språkferdigheter.
- ✓ Dermed kan disse ferdighetene synes å være for høyt opp og langt fram for mange elevers rekkevidde ("proksimale utviklingshorisont").

- ✓ Evnen til å lære drøfting *kan* være nært forbundet med kulturell kapital (jfr. PISA-resultatene)
- ✓ Det finnes også en reell risiko for å svare feil ...
... så hvorfor er ikke det elevene alt kan godt nok?
- ✓ (*... og hvor i all verden blir det av alle gutta?*)

k.h.flyum@iis.uio.no

I opplysningens tjeneste

~ medborgerlig dannelse ~

Hva skal drøfting og argumentasjon tjene til?

1. **Hindre blodbad** [demokrati]
ved å utøve konflikter gjennom ordstrid
2. **Utvikle enighet** [f. eks. parlamentarisme]
finne felles grunn i *stridsspørsmål*
3. **Danne medborgere** [skole]
som er i stand til å tale sin egen sak
4. **Fjerne tvil** [vitenskap, f.eks. *peer-review*]
finne sikker grunn i *tvilsspørsmål*
5. **Alt i alt: å opplyse saken ...**
... til beste for fellesskapet

Dermed er det en grunnleggende demokratisk ferdighet å tåle både motargumenter og nederlag

Overtalelsesbevis

Når meningene er mange og utfallet usikkert, må argumentene sannsynliggjøres; de må velges med omhu, og forsterkes.

- ✓ *Godt fortalte eksempler sannsynliggjør temasammenhenger: årsak, likhet, nærhet.*
- ✓ *Dissosiasjon: fornuftige forbehold sannsynliggjør handling (det kan jo se ut som om... men egentlig ...)*
- ✓ *Patos: tilhørernes følelser kan med fordel gjøres aktive før saksargumentene fremmes, slik at følelsene sannsynliggjør konklusjonen*

Både mål og målestokk

~ *paideia* / *doctrina* ~

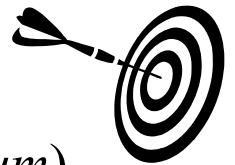
- ✓ **Etterlikning: fordi sjelen kopierer;**
mimesis/imitatio er både å observere, etterligne og foredle naturen. Slik dannes retorisk viten og skjønn

Etterlikning →
mimesis

trening →
askesis

mestring
copia

- ✓ **Øvelser: fordi kroppen kopierer**
Forenklet og overførbart instruksjonsformat
Pro-gymnasmata: den *trivielle* skoleveien (*trivium*)

- ✓ **Evidentiae:** erfaringsbasert læring = øve, øve, øve!

(pr)øve

øve

(ut)øve

lage

reflektere

lære

trening

mestring

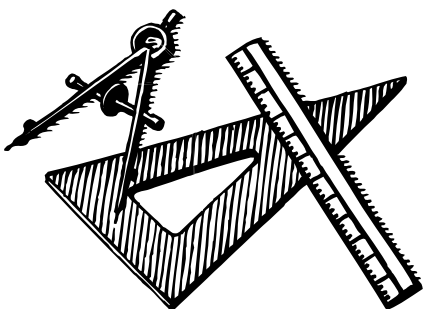
handling

poeisis →

teori →

praksis

- ✓ **Mania:** treningens transe; 'dilla' og 'lek' er verktøy
(Csikszentmihalyi: *flow*, Vygotsky: lek som læring)

*Mennesket er alle tings mål
– for de ting som er, at de er,
og for de ting som ikke er, at de ikke er.*
- Protagoras

Den gamle skolen

etterligning og forbedring – i sju steg

Gammel (og god?) klasseromspraksis besto i å etterligne forbilledlige eksempeltekster (*klassikere*). Lærerens eksempelsamling ble dermed en målestokk (*kanon*).

1. *Lectio*

høytlesning: diksjon / artikulasjon (internalisere)

2. *Praelectio*

for(e)lesning: tekstanalyse / leseveiledning

3. *Memoria*

utenatføring (som skulle lede til overskudd; *copia*)

4. *Parafrasis*

fri gjenfortelling (skiller form fra innhold)

5. *Conversio (translatio)*

overføring til annen uttrykksmåte, for eksempel mellom prosa og vers (eller ved oversettelse)

6. *Recitatio*

opplesning/framføring (eksternalisere)

7. *Correctio*

lærerkommentar: ros og forbedringsmuligheter

(Anders Eriksson: *Retoriska övningar. Afthonios' progymnasmata*, Nya Doxa, Sverige, 2006)

Hvordan lære talekunst?

Hvor lenge er det siden sist du siterte Protagoras?

Protagoras († ca. 420 f. kr.) foreslo

å trene seg på å

gjøre svart til hvitt

ettersom

enhver sak har to sider

fordi

det kommer an på øynene som ser

Ordstriden er demokratiets rituelle kjennetegn: det er slik vi utøver konflikter uten vold. Den eldste forberedende øvelsen er Protagoras' "tvetale" – *dissoi logoi (dialexeis)* – simpelthen å holde stikk motsatte innlegg med full kraft, uten noe krav til prøvende argumentasjon. En ren og rå dialektisk styrketrening: *edel ordstrid*.

dissoi logoi

[dialexeis]

den eldste øvelsen;
for å kunne tale om stridsspørsmål
her & nå

ved å motsi seg selv:

nevn et emne

3 minutter forberedelse

3 minutter for / 3 minutter mot

[☺ latter ☺]

Men kan og bør vi lære slik

stridbar tvetale?

∞ progymnasmata ∞

litteraturens byggeklosser

Fra ca. år 100 e.kr. ble denne treningen standardisert i form av 14 retoriske for-øvelser (*progymnasmata*):

Nidtalene (*vituperatio*)

Lovtalene (*laudatio*)

Contra-innlegg (*refutatio*)

Pro-innlegg (*confirmatio*)

Sammenligning (*comparatio*)

Drøfting (*thesis*)

Lovforslag (*legislatio*)

+ *Fabel* (*fabula*)

Fortelling (*narratio*)

Kreia (*kria*)

Sentens (*sententia*)

Allmennsted (*locus communis*)

Karakterframstilling (*ethopoeia*)

Beskrivelse (*descriptio*)

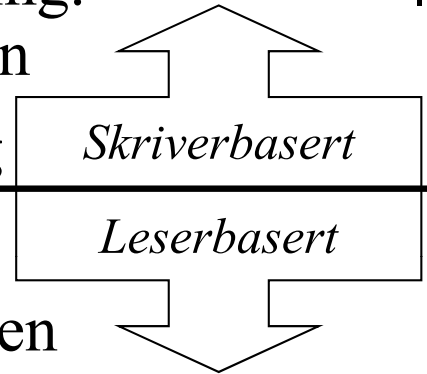
Her & nå / der & da?

- ✓ Hook, L. V. 1919. Alcidamas versus Isocrates; The Spoken versus the Written Word. *The Classical Weekly*, 12(12), 89-94. (6 s.)
<http://www.jstor.org/stable/4387752>
- ✓ Consigny, S. 1996. Edward Schiappa's Reading of the Sophists. *Rhetoric Review*, 14(2), 253-269. (17 s.) <http://www.jstor.org/stable/465855>
- ✓ Schiappa, E. 1996. "Some of My Best Friends Are Neosophists: A Response to Scott Consigny". *Rhetoric Review*, 14(2), 272-279. (8 s.)
<http://www.jstor.org/stable/465856>
- ✓ Fleming, J. D. 2003. The Very Idea of a "Progymnasmata". *Rhetoric Review*, 22(2), 105-120 (16 s.) <http://www.jstor.org/stable/3093032>
- ✓ Eriksson, A. 2006. Retorikens didaktik. Progymnasmata som förening av praktik och teori. *Rhetorica Scandinavica* 38, 26-42. (17 s.)

Skriveprosessen

1. **Førskrivingsfasen:** idéarbeidet
Notater, referat, *kommentar*. Fri skriving.
Stikkord, tankekart, visualisering.
Grovdistribusjon og arbeidsplan
2. **Skrivefasen:** tankeframstilling
Første *utkast* / Første respons
3. **Omskrivingsfasen:** redigeringen
Veiledning, forbedring og *utvikling*
4. **Ferdigstillingsfasen:** korrigeringen
Korrektur og *mottakerlesning*

www.skrivekurs.uio.no

Riktig plan - men til rett tid:

Prosessplan: beherske skriveprosessen fra start

Omarbeidingsstrategier: fra subjektiv visjon ...via re-
visjon ...til objektivert visjon

Det er ved å revidere teksten jeg utvikler
målsetningene for arbeidet; jeg finner ut
hva jeg vil, mener, tenker...

Disposisjon: beherske det ferdige produktet

k.h.flyum@iis.uio.no

Utfordringer

i anledning Kvalitetsreformen 2003

www.skrivekurs.uio.no

Hurra for:

underveisveiledning, skisseskriving, skrivemappe-
evaluering, prosjekt og grupper

Men hvordan?

1. Hvordan få et helt undervisningsrom til å skrive uten protester, selv om noen deltakere har en dårlig dag? Og hvordan gjøre det til en stilltiende avtale?
2. Når er en tekst halvferdig nok til veiledning? Hvor skiss kan en skisse være? Og hvor langt ut må utkastet være kastet?
3. En god start for den som har for lite å skrive om?
4. En god start for den som har for mye å skrive om?
5. Hvordan få så *dilla* på å skrive, at man blir motivert til å skrivetrene?

<http://folk.uio.no/khflyum/femavsnittsmetoden/>

PS: Grunnleggende ferdigheter (K06)

Tenk om det gikk an å bli enige om de grunnleggende *skrivepedagogiske* ferdighetene?

k.h.flyum@iis.uio.no

Retorikkens kunst er *ordets* magi

Logos betyr både ord og sak: det rette ord som treffer både saken og anledningen. Anledningen kalles *kairos*, som er pilens flukt fra taleren til lytteren. De to ressursene til å påvirke publikum er: forhåndsmeningen; *doxa*, og stilreaksjonen; *aptum*.

www.skrivekurs.uio.no

✓ **Logos som erfaring:**

det gode ordet brer seg jo blant folk som ringer i vann; fordi *minnet kopierer gode ord*.

✓ **Logos som samfunnsbase:**

ordets makt gjennom overtalelse, *peitho*, er å foretrekke framfor rå makt gjennom vold, *bia*.

✓ **Logos som samfunnsoppgave:**

*det gode samfunnsmennesket =
den gode taleren*

– og derfor er opplæring av *gode talere* det første allmenne politiske utdanningsmålet.

Midlet til dette målet er *skolen*, og veien til målet er den trefoldige skoleveien, *trivium*, som består av *grammatikk*, *logikk* og *retorikk*.

k.h.flyum@iis.uio.no

© Karl Henrik Flyum, mars 2011

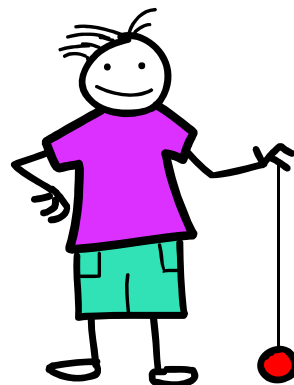

Med STOR eller LITEN skrift?

I voksen alder er skriving erfaring + vaner.

- ✓ I læreres undervisningsopplegg er skriving som regel brukt til STORE arbeidsoppgaver, særlig *rapporter*, eksamensforberedende *prøver*, og selve *eksamen*.
- ✓ Etter mange års *trening* på slik skoleskriving er du *vant* til å skrive stort, og med veldig alvor:
 1. **alene**
 2. **i siste liten**
 3. **uten tid til forbedring**
 4. **uten å se deg tilbake**
- ✓ *Hensikten med dette skrivekurset er å vise fram SMÅ skriveaktiviteter som kan integreres i det daglige arbeidet over tid: små skritt og liten skrift. Her får du små verktøy; til å komme i gang, til problemstilling, til skisseskriving, til omdisponering, og til forbedring av tekst ...*
- ✓ *... små treningsting, til å få litt dilla på?*

Drøftingseksersis

~ retoriske for-øvelser ~

www.skrivekurs.uio.no

taletreningsspillet
fritt ord
et samspill til å trene på
å **lage, bruke** og **forstå**
talekyndighet

Du finner spillet på
<http://folk.uio.no/khflyum/frittord>

k.h.flyum@iis.uio.no

© Karl Henrik Flyum, mars 2011